

Pericopa Matot-Masei - Soarta prizonierilor de război și moartea lui Bilam (Balaam) [anul 5783]

În pericopa noastră scrie: „Iar pe regii Midianului i-au ucis laolaltă cu cei răpuși, pe Evi și pe Rekem și pe Țur și pe Hur și pe Reva cei cincisprezece regi ai Midianului, iar pe Balaam, fiul lui Beor l-au ucis cu sabia” (Numeri 31:8).

Textul face o diferențiere între regii Midianului care au murit „cu cei răpuși”, adică în război ca și alți luptători, cum au pățit mulți regi de-a lungul anilor pe deoparte și Bilam pe de altă parte. Este clar că intenția a fost să se deosebească moartea lui de aceea a celorlalți regi (citește și Iosua 13:22). Rași, urmând înțelepții, ne prezintă ironia în faptul că dușmanii Israelului, care vin cu sabia față în față cu evreii care vin cu vorba (cu convingerea). Bilam însă vine pe o cale opusă. El intenționează să blesteme cu vorba și este pedepsit cu sabia. Bilam nu era un soldat care a luptat și a murit pe front, ci era un prizonier de război. Noi vom observa soarta prizonierilor de război în lumea antică.

Trebuie să remarcăm că ideea de a cruța un prizonier care nu amenință după capturarea lui, este nouă, cu toate că au existat unele exemple și în trecut. Noi vom discuta despre două categorii de prizonieri: prizonierii în general și prizonieri speciali.

1. Prizonieri în general

Viața oamenilor în lumea antică nu valora nici doi bani, iar omorul dușmanului este un fapt bine cunoscut și bine documentat. Câteodată, omorul provoacă genocid, adică exterminarea totală a întregului popor învins, fără să pună întrebarea dacă femeii și copiii pot să-i primejduiască pe învingători. În lumea antică principiul era că nu se i-au prizonieri, iar când cei puternici îi biruiau pe cei mai slabi, până și cei înfrânți și care s-au predat erau omorâți. Cei înfrânți erau prizonieri pentru o perioadă foarte scurtă, iar apoi erau omorâți. Câteodată doar îi chinuiau și le cauzau cusururi și defecte în feluri greu de închipuit.

Un bun exemplu poate fi porunca pe care au primit-o israelienii înainte de a cuceri țara Canaanului: „... să nu rămână nimeni viu, ci negreșit să îi pui sub excomunicare” (Deuteronom 20:15). Cu alte cuvinte trebuie să omori pe toți dușmanii, chiar și pe cei care s-au predat, cum apare în porunca de ștergere a lui Amalek. Despre regele Amația ni se povestește: „Iar pe zece mii, fiii lui Iehuda i-au prins de vii. I-au dus pe vârful stâncii și i-au aruncat de acolo; și toți s-au făcut praf” (2Cronici 25:12). Spre deosebire, pe bărbații midianilor evreii i-au omorât, însă pe femeii și copiii i-au lăsat în viață (Numeri 31:7). Asemănător, ni se povestește din zilele regelui David: „Iov și tot Israelul au rămas acolo șase luni, până când el i-a nimicit pe toți cei de sex bărbătesc din Edom” (1Regi 11:16). Și soarta moabiților care i s-au predat lui David nu le-a priit prea mult: „Apoi i-a bătut pe moabiți și i-a măsurat cu o frânghie: i-a pus să se culce la pământ ca să măsoare două frânghii pentru a-i omorî și o frânghie întreagă pentru a-i lăsa în viață; și moabiții au ajuns slujitorii lui David și i-au plătit tribut” (2Samuel 8:2).

Este clar că operațiunile militare în lumea antică semănau cu o „epurare etnică” fără legătură cu lupta în sine.

Interesant că niciun profet nu s-a ridicat contra acestui „omor inutil”, o expresie care nu exista pe vremea aceea. Trebuie să menționăm că așa cum evreii au omorât pe alții, la fel alții au omorât pe evreii, după cum ne bocește: „Și-a încordat arcul și mă face o țintă a săgeții sale” (Plângerile 3:12).

2. Prizonieri speciali

În afară de prizonieri „de rând” erau și prizonieri „de elită” care primeau un „tratament” aparte. Pe cei cinci regi ai amoritilor, Iehoșua i-a spânzurat: „După aceea, Iosua i-a lovit și i-a omorât, apoi i-a atârnat pe cinci stâlpi și ei au rămas atârnați pe stâlpi până seara” (Iosua 10:26); profetul Șmuel i-a despicat gâtul lui Agag, regele Amalekului „Și Samuel l-a tăiat bucăți pe Agag înaintea lui Adonai la Ghilgal” (1Samuel 15:33). Este clar că un soldat de rând care se predă nu avea o soartă asemănătoare unui rege. După grad era și pedeapsa.

Din toate acestea noi deducem, că menționarea morții lui Bilam cu sabia în Tora vine să ne învețe că el a avut parte de o moarte specială. Pare că intenția versetului este să ne arate că „liderul spiritual” principal al dușmanilor Israelului, a fost executat într-o ceremonie cu aspecte militare. Toți soldații s-au adunat să vadă cum Bilam este omorât cu sabia, iar moartea lui a însemnat sfârșitul războiului.

3. Bilam – din Tanach în Talmud

De-a lungul anilor, poporul evreu și-a schimbat imaginea. În perioada primului templu, strămoșii noștri au luptat cu Aram, Edom și Moav și și-au omorât dușmanii cu sabia, inclusiv pe Bilam. După ce Ierusalimul a fost distrus în perioada primului templu, poporul și-a schimbat esența puterii de la putere fizică la putere spirituală, după cum spune dictonul „Cine este puternic? Cel care are stăpânire de sine” איזהו גיבור? הכובש את יצרו (Mișna, Avot 4:1). De acum regele David nu mai este socotit ca un luptător care „a bătut zecile de mii” și și-a măsurat dușmanii cu frânghia, ci ca elevul lui Ira iairitul, care a purificat o femeie pentru soțul ei (2Samuel cap.23).

Iată, după cum personajul regelui David a suferit o metamorfoză de la luptător la învățat în conștiința înțelepților, așa a suferit și personajul lui Bilam. Dușmanul care în Tanach a fost omorât cu sabia, într-un mod fizic, a fost omorât la înțelepți spiritual, când ei au stabilit că el nu va avea loc în lumea „de dincolo”, *haolam haba* העולם הבא (Talmud, tractatul Sanhedrin 10:b). Înțelepții *tanaim* au văzut în Bilam întruchiparea răului: „Discipolul lui Bilam cel rău (are) un spirit negeneros, o purtare necuviincioasă, aroganță ... ei moștenesc Gheena (iadul) și coboară în groapa distrugerii ...” (Mișna, Avot 5:19). Înțelepții din Agada (legendă) l-au descris ca născându-se din nou. [Se pare că schimbarea pe care a trecut-o Regele David, ca și schimbarea lui Bilam sunt o reprezentare a schimbării pe care a trecut-o poporul evreu între cele două temple: un popor care s-a născut din nou.](#)